

Bartucz Sarolta, Lieszkovszky József Pál és Szabó Melánia:**Lipcsei leves helyi ízesítéssel.****Integrált városfejlesztés Romániában és Magyarországon³**

Az elmúlt években, évtizedekben felbukkanó városfejlesztési elképzelések között több olyan is van, amely a közelmúltban Európában a városfejlesztés alapja lett. Jelen tanulmány a két, térségünkben kétségkívül legnagyobb hatást gyakorló irányzatot tárgyalja: az úgynevezett Pólus programot, és az integrált városfejlesztést.

A Pólus program az oktató-kutató és gazdálkodó szervezetek együttműködésén alapuló klaszterek (francia terminológia szerint versenyképességi pólusok) létrehozását célozza, és ezzel egyúttal megerősíti a városokat a térségi központi szerepkörben.

A integrált városfejlesztés gondolata (mely eredetileg az egyesített Németország keleti tartománybeli városainak felzárkóztatására kialakított keret volt) a hangsúlyt az egyes városfejlesztési projektelemek integrált jellegére helyezi, azaz arra, hogy a fejlesztéseknél tekintettel kell lenni az egyes projektek egymásra hatására, az ágazati kölcsönhatásokra és a területileg kiegyenlített jellegre (lásd Busche et al 2007: NeuBauLand).

A két elképzelés nem áll ellentmondásban egymással: az integrált városfejlesztés alapidokumentuma, a 2007-ben elfogadott Lipcsei Charta a Pólus programhoz hasonlóan hangsúlyozza a városok térségi gazdasági vezető szerepét, és alapelvei nem mondanak ellent a klaszterek kialakításának; a különbség ilyen téren talán csak annyi, hogy a Lipcsei Charta a Pólus programnál még erősebben hangsúlyozza a gazdaságfejlesztés, illetve a K+F integrálását a városfejlesztési elképzelések egészébe.

Mind a Pólus-, illetve klaszterképzési elképzelések, mind pedig az integrált szemlélet fontos hatást gyakorolt a közép-európai, újonnan csatlakozott országok városfejlesztési elképzeléseire, és a nemzeti

³ Köszönet Feleky Gábornak és Letenyei Lászlónak, észrevételeikért.

fejlesztési terveken keresztül a városok támogatásának rendszerére. A 2007-ben egységesen elfogadott Lipcsei Charta szellemében született támogatási elképzelések között azonban jelentős különbségek mutatkoznak. Jelen írás a magyar és a román tapasztalatokat hasonlítja össze.

I. A Lipcsei Charta (Lieszkovszky József Pál)

2007 májusában, Lipcsében az EU 27 tagállamának területfejlesztésért felelős minisztereinek informális találkozója során elfogadásra került az ún. Lipcsei Charta. A Lipcsei Charta az EU-tagállamok városainak fenntartható tervezéséről szóló dokumentum, amelyben a tagállamok városfejlesztésért felelős miniszterei közös elvekben és stratégiákban állapodnak meg. A szakminiszterek kötelezettséget vállaltak arra, hogy a Lipcsei Chartában lefektetett alapelveket és stratégiákat, mint például az integrált városfejlesztés eszközeit, megpróbálják a hazai viszonyok között alkalmazni. A Chartában foglaltak érvényesüléséhez az EU-Bizottságot és a Parlamentet is segítségül hívhatják a szakminiszterek.

A Lipcsei Charta összességében arra irányul, hogy az európai városok hosszú távon is a növekedés fő gócpontjai legyenek, s a bennük rejlő számtalan probléma (társadalmi kirekesztődés, környezeti problémák) a lehető legjobb módon, de az adott város sajátosságait figyelembe véve valósuljon meg.

A Lipcsei Chartában az alábbi ajánlások kerülnek megfogalmazásra (a szerző összefoglalása):

A városok hosszú távon csak akkor tölthetik be a társadalmi fejlődés és a gazdasági növekedés motorjaként a lisszaboni stratégiában leírt szerepüket, ha sikerül megőriznünk a társadalmi egyensúlyt a városokon belül és a városok között.

Az integrált városfejlesztési politika nagyobb mértékű hasznosítása, ami annyit jelent, hogy az egész városra kerüljön kidolgozásra egy Integrált Városfejlesztési Stratégia. Ezen belül is alapvetően fontos egyrészt a kiváló minőségű közterek létrehozása és

fenntartása, ami új városi terek létrehozását is ösztökéli, másrészt pedig a meglévő történelmi-kulturális örökséget hordozó egységek építészeti védelme. Ez az ún. „Baukultur” megközelítés, felülemelkedve a lokális egységeken, a város egészére is kell hogy vonatkozzon.

Az infrastrukturális hálózatok modernizálása és az energiahatékonyság fejlesztése témakörben főként az elérhető és mindenki által megfizethető városi közlekedés, amit összhangba kell hozni a város különböző negyedeinek igényeivel. Az energiahatékonyság témakörében pedig az épületek energiahatékonyságának javítása és műszaki felújítása szükséges, ami főleg a panellakásban élők számára nyújt reményeket a jövőre nézve. Kiemelt figyelmet kell fordítani a városon belüli leromlott területekre, amelyek magas munkanélküliséggel és társadalmi kirekesztéssel párosulnak. Ezeken a területeken a közbiztonság javítása, a fizikai környezet fejlesztése – itt már a leromlott állagú épületekről beszélünk – valamint a leromlott területeken a munkahelyek teremtése, azok megtartása és fejlesztése a legfőbb cél, ami kiegészül a hátrányos területeken élő fiatalok életlehetőségeinek javításával, hogy elképzeléseiket meg tudják valósítani. Az említett területeknek a városi közlekedési hálózatba való bekapcsolása ugyancsak elengedhetetlen feladat.

Az innováció és oktatási politikák városi térségeken belüli alkalmazása azon okból kifolyólag lényeges, hogy a város mint a tudásbázis, s a tudásátadás központja maradjon meg az elkövetkezendő időkben is. Ennek keretében a mindig is sokszínű városi kultúrák közötti párbeszéd megteremtése, az élethosszig tartó tanulásra való ösztökélés, a hátrányos helyzetű fiatalság képzése mind-mind a városfejlesztés szolgálatába állítható.

A Chartában foglaltak végrehajtása minden nemzetnek a saját felelőssége. A Lipcsei Charta gyakorlati megvalósulását a tagállamokban egy új, a városok által készítendő stratégiai dokumentum jelenti, amelyet többnyire ún. Integrált Városfejlesztési Tervnek vagy Stratégiának neveznek. A stratégiai dokumentum tervezési alapját jelentő IVS-kézikönyv Magyarországon 2007 őszén, Romániában pedig 2008 őszén jelent meg. Jelen tanulmány a két

országbeli integrált városfejlesztés hasonlóságaival és különbségeivel foglalkozik.

II. A Lipcsei Charta magyarországi változata (Lieszkovszky József)

Az Integrált Városfejlesztési Stratégia (továbbiakban IVS) egy középtávú kerületfejlesztési koncepció tulajdonságaival bír, amelynek külön előnye a stratégiai szemlélete. A Városfejlesztési Kézikönyv által megadott definíció szerint: „Az Integrált Városfejlesztési Stratégia egy fejlesztési szemléletű középtávot (7-8 év) átölelő dokumentum, célja a városokban a területi alapú, területi szemléletű tervezés megszilárdítása, a városrészeire vonatkozó célok kitűzése, és annak középtávon való érvényesítése.”

Maga az IVS igazi célja a területi alapú tervezés hazai meghonosítása, amellyel már igencsak adós a hazai területi tervezési szakma. Ennek persze számtalan oka volt (pl.: jogszabályi környezet bizonytalansága, vagy a kellő politikai akarat hiánya), mindazonáltal ezen mihamarább változtatni kell. Az előbbi gondolathoz kapcsolódóan a műszaki és a társadalmi tervezés közötti kapcsolat megteremtése is szükséges annak érdekében, hogy a tervezésben jártas építész és társadalomtudományi végzettségű szakemberek legalább néhány kifejezés erejéig, de azonos szakszókészlettel rendelkezzenek, serkentve ezzel a közös gondolkodást, együttműködést. Az „integrált” kifejezésnek továbbá még abban is meg kell nyilvánulnia, hogy a fejlesztés-finanszírozás-megvalósítás és fenntartás módjait együttesen kezelje, illetve olyan beruházások kerüljenek támogatásra, amelyeket a piac közvetlenül nem tud elvégezni, mivel nem lát benne kifejezett nagy nyereséget.

Az IVS elkészültével egy olyan statisztikailag megalapozott cselekvési terv birtokába kerülnek az önkormányzatok, amely egyrészt középtávon, azaz legalább 2015-ig tartalmazza a város fejlesztési elképzeléseit és az ahhoz rendelt tevékenységeket és pénzüsségeket, másrészt nem csak városi szinten, hanem városrészi szinten is meghatározásra kerülnek a célok és az ahhoz rendelt források.

Harmadrészt pedig a már oly sokszor emlegetett és az európai uniós struktúrapolitika alapelvei között is szereplő partnerség valós értelmet nyer – illetve, ha szkeptikusan fogalmazunk, akkor: megvan rá az esély –, azaz a fejlesztési elképzelések megvitatása partnerségi kapcsolatok során történik meg.

A magyarországi Integrált Városfejlesztési Stratégiákban a fent említett javaslatok, illetve cselekvési stratégiák közül leginkább az új városi terek kialakítása és a leromlott területek rehabilitálása a legfőbb szempont, ezek szerepelnek hangsúlyos pozícióban. Az oktatás fejlesztése, valamint a panelrehabilitáció más kormányzati kezdeményezésekben és egyéb ágazati fejlesztésekben szerepelnek, nem kimondottan az IVS-ek keretén belül. Ami igen hiányzik a hazai IVS-ek módszertanából, s maga a Városfejlesztési Kézikönyv sem tesz említést róla, az a városi közlekedéshez való viszony tisztázása. S mint ahogy láttuk, maga a Lipcsei Charta kifejezetten nagy hangsúlyt fektet a városi közlekedésre, sőt, nem egy, hanem több szemszögből is.

A hazai IVS-eknek van két sajátossága; az egyik a városfejlesztés intézményi alapjait jelentő Városfejlesztő Társaság létrehozására vonatkozó ajánlás, a másik pedig a halmozottan hátrányos helyzetű népesség által lakott városrészek helyzetének javítását célzó ún. Antiszegregációs Terv. E két javaslat a kidolgozásban részt vevő szervezetek (a Városfejlesztés Zrt., illetve a Városkutatás Kft., nevesítve a vezető kutatók, Aczél Gábor és Tosics Iván) szellemi termékének hozzájárulása.

Az Integrált Városfejlesztési Stratégia (továbbiakban IVS) a 2007-2013 közötti európai uniós pályázatok 2009-től kötelező mellékleteként szolgáló dokumentuma, 2008-ban viszont a különböző ROP-okból támogatásra kerülő városfejlesztési tevékenységekhez szükséges.

Jelenleg az IVS kötelező melléklete az Új Magyarország Fejlesztési Terv (UMFT) Regionális Operatív Programjainak, ezen belül is a településfejlesztési tevékenységekre irányuló pályázatainak. Amíg a NFT 1. ROP 2.2 esetében nem kellett ilyenét mellékletet készíteniük a pályázóknak – persze a projektre vonatkozó megvalósíthatósági

tanulmánnal kellett rendelkezniük –, most ez, ha nem is jogszabályi kötelezettség, mint a településfejlesztési koncepció vagy a helyi építési szabályzat, hanem hiánypótló dokumentum, s ráadásul nélküle az adott pályázat nem is kerülhet befogadásra, a bírálati szakaszba már nem jut be. Az IVS-t az adott város vagy a főváros esetén a kerület képviselőtestülete határozattal fogadja el, ami elvileg biztosíték arra, hogy ne egy néhány fős grémium egyéni fejlesztési elképzelései kerüljenek bele az anyagba, hanem szakmai szinten megalapozott, széles körben egyeztetett, valóban a város fejlődése érdekében történő beruházások szerepeljenek benne. A stratégia ugyan kötelező elem, de apróbb részletekben módosítható; ennek a mikéntje még nem teljesen tisztázott. Fontos hangsúlyozni, hogy az IVS legalább kettő választási ciklusban lesz érvényben – a jelenlegiben, a következőben, s lehet, hogy átnyúlik a rákövetkezőbe is –, tehát a mostani döntéshozóknak túl kell látniuk 2010-en, még akkor is, ha ez igen nehéz, illetve már most biztosra vehető, hogy nem ők lesznek a vezető pozíciókban.

Régióként különbözik azon városok köre, amelyeknek előírta a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, hogy kell IVS-t készíteniük. Míg egyes régiókban a népességszámhoz van kötve (pl. 10 ezer főnél népesebb városok számára kötelező), addig más régiókban a kistérségi központoknak kell csak. Ennélfogva nem lehet azt mondani, hogy hazánkban minden 15 vagy 20 ezer főnél népesebb városnak kell, hogy legyen Integrált Városfejlesztési Stratégiája. (Ezenfelül egyes régiókban, pl. Közép-Dunántúlon, Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon plusz pontot kapnak azok a pályázó városok, amelyeknek nem kötelező, de mégis elkészítették – 1. táblázat). Továbbá nem kell minden egyes pályázati intézkedéshez IVS, hanem csak kifejezetten azokhoz, amelyeknek a célja a városi területek megújítása, azaz a különböző regionális programok városfejlesztési célú pályázataihoz.

1. táblázat: Azon városok, amelyek számára az IVS a ROP településfejlesztési pályázatokon való részvétel kötelezően csatolandó melléklete a 2007-13 tervezési időszakban

Régió	Mely városoknak kell IVS-t készíteniük, pályázati mellékletként?
Dél-Alföld	Kistérségi székhelyvárosok
Dél-Dunántúl	15 ezer fő népességszám feletti városok
Észak-Alföld	20 ezer fő népességszám feletti városok
Észak-Magyarország	25 ezer fő népességszám feletti városok
Közép-Dunántúl	20 ezer fő népességszám feletti városok
Közép-Magyarország	Kistérségi székhelyvárosok, valamint a 25 ezer fő népességszám feletti egyéb városok
Nyugat-Dunántúl	10 ezer fő népességszám feletti városok

(Forrás: ROP pályázati anyagok, NFU)

Az IVS felépítése

A Városfejlesztési Kézikönyv az IVS elkészítésére vonatkozóan tartalmaz egy javasolt –erősen kötött, alpontokig részletező – szerkezetet, amelyet már csak abból a szempontból is érdemes követni, miszerint ha ez nem történik meg, akkor fontos pontoktól esik el a városfejlesztési pályázat (ami lehet a városközpont felújítása, vagy egy lerobbant városrész rehabilitációja), s ez akár az elbukását is jelentheti.

Kevésbé leragadva a pályázati kritériumoknak való megfelelésnél, a dokumentum elkészültével egy olyan városfejlesztési stratégia birtokába kerülnek a készített városok, amelyet könnyűszerrel össze tudnak hasonlítani más városok IVS-eivel, így ez már nemcsak a szakavatottak privilégiuma lesz, hanem a laikus, városfejlesztéshez nem értő közönség számára ismertté válnak a – már korábban is gondolt vagy vélt – városok közötti különbségek és hasonlóságok. Ráadásul ez nem csak kifejezetten a városok közt értendő, hanem egy adott városon belül a városrészek között is. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy a települések döntő többsége rendelkezik fejlesztési koncepciókkal, azonban ezek felépítése, minősége, a benne foglaltak megalapozottsága igen tág határok között

mozog; nem beszélve arról, hogy a települések elenyésző hányada rendelt komolyan átgondolt fejlesztési forrásokat a dokumentumban foglalt tervezett tevékenységeihez. Természetesen ott, ahol megalapozott igények mentén készült el a városfejlesztési stratégia, célszerű minél több hasznos ötletet, információt – főleg a helyzetelemzés-rész számára – átvenni belőle.

Jelen dolgozatban nem mutatjuk be részletekbe menően az IVS elkészítésének módszerét, hanem csak azok a fő csapásvonalak kerülnek ismertetésre, amelyeket mindenképp tartalmaznia kell az anyagnak.

Helyzetelemzés – a Stratégia első nagyobb egysége, amelyben a város vagy kerület általános elemzése történik meg gazdasági, társadalmi, környezeti és közszolgáltatási szempontból. Nemcsak magának a városnak, hanem az alkotóelemeinek is, azaz a városrészeknek, illetve kerületrészeknek bemutatása is a fejezet része, itt a hangsúly főként a hiányosságok feltárására helyezendő, s fejlesztési szemléletmódot kell tükröznie. A városrészeket olyan formában szükséges lehatárolni, hogy azok rendelkezzenek társadalmi-gazdasági szempontból központi vagy alközponti jellegű maggal, s teljes egészében lefedjék a várost, ezenfelül meg kell nevezni azokat a városrészeket, amelyek fejlesztésének kiemelt szerepet szánnak. A helyzetelemzésnek nem szabad hosszúnak lenni; sok IVS-t átböngészve arra a következtetésre jutottunk, hogy nem válik előnyére az anyagnak a hosszas helyzetelemzés, csak akkor, ha ahhoz megfelelő minőségű stratégia is társul.

Stratégia – az IVS véleményünk szerint egyik legfontosabb fejezete, mégis ennek elkészítésével kapcsolatban ír legkevesebbet a kézikönyv. A város hosszú távú jövőképeinek ismertetését követően a jövőbeni fejlesztési célok három szinten kerülnek kibontásra; egyrészt hosszú távon és középtávon városi szinten, másrészt pedig rövid távon városrészi szinten. A célok között a megfelelő koherencia elengedhetetlen.

Akcióterületek lehatárolása – az előző egységhez szorosan kapcsolódik, amelynek alkalmával a lehatárolt városrészekben belül

olyan konkrét fejlesztési területek kerülnek meghatározásra, ahol a tényleges beruházás létrejön majd. Ez lehet lakótelepi terület, városközpont, zöldterület, vagy régi városnegyed. Nem szabad túl sok akcióterületnek lennie (maximum 10), nehogy az egész város egy „nagy” akcióterületté váljon, mert az eléggé hiteltelen; főleg azért, mert minden akcióterületen a megvalósítani kívánt fejlesztéshez pénzüsszegeket is kell rendelni. Hatalmas előny, ha az önkormányzati/állami tervezett beruházások mellett a magánszféra fejlesztései is feltüntetésre kerülnek.

A megvalósíthatóság egységben a partnerség lépéseinek dokumentálása, az ingatlangazdálkodási terv, valamint a Városfejlesztési Társaság létrehozása szerepel. Ez utóbbi okozhatja a legnagyobb fejtörést az önkormányzatoknak, mivel (elviékben) ez a társaság fogja az IVS-ben szereplő fejlesztéseket levezényelni, s ilyen tapasztalatokkal kevés város rendelkezik, ezért bizonyos szintig a magánszféra bevonása is szükséges.

IVS-módszertan

A módszertannal kapcsolatban sokkal kevésbé egységes a korábban említett „kezelési útmutató”; nagyobb szabadságot ad, illetve jóval kevesebb a sötét folt. A korábbiakban említett városfejlesztési koncepciók és egyéb más szakági (sport, turisztikai, kereskedelmi stb.) fejlesztési dokumentumok áttanulmányozását követően a készítő a várossal/kerülettel kapcsolatos alapvető információk birtokába kerülnek, amelyekre mindenképp szükségük lesz az IVS készítésének további szakaszaiban. Az önkormányzati oldallal való folyamatos kapcsolattartás mellett az interjúk készítése jelentheti a partnerség legfontosabb lépését. Ennek keretében – egyéni vagy csoportos formában – a Polgármesteri Hivatal IVS-ben illetékes osztályainak prominens munkatársai és az önkormányzati képviselők mellett a civil szervezetek, helyben élő és dolgozó vállalkozók fejlesztési elképzeléseit is tartalmaznia kell az anyagnak. Természetesen a lakosság véleményét is kikérjük, ez lakossági fórum formájában valósul meg. Nagyon fontos odafigyelni ezek szervezésére; előre el kell dönteni, hogy a csoportos formában tervezendő interjúk esetében az azonos véleményen/politikai oldalon

állókat egy csoportba hívjuk-e meg vagy sem. Kérdés az, hogy mit várunk: vitát, amely során új elgondolások is felszínre kerülhetnek, vagy egyöntetű véleményeket...

III. A magyarországi nagyvárosok fejlesztésére 2007-ben indított ún. Pólus program első tapasztalatai (Bartucz Sarolta)

A magyarországi nagyvárosok mint a térségfejlesztésben kiemelkedő szerepet játszó fejlesztési pólusok újragondolása 2005-2006-ban kezdődött. Jelen sorok írója 2006-ban szakértőként vett részt az NFÜ által szervezett ún. Pólus-megbeszéléseken, valamint a HBH Euroconsulting vezetőjeként három hazai pólus (Szeged, Debrecen, Budapest) tervezett projektjei megvalósíthatósági tanulmányait készítette, illetve opponálta.

2008-ban korai lenne még megvonni a mérleget a Pólus programról, ám az első néhány tapasztalat máris közreadható, és remélhetőleg jól hasznosítható lesz más országokban. Jelen írás először a fejlesztési pólusok/klaszterek nemzetközi tapasztalatait, majd a nemzetközi tapasztalat hazai átvételét, végül, esettanulmány jelleggel, a fentebb említett pályázati elképzelések tapasztalatait tekinti át.

Ipari és szolgáltató klaszterek, versenyképességi pólusok Európában

Az adott földrajzi területen egymáshoz hasonló profilú, egymást kiegészítő, illetve versengő cégek laza együttese (nevezzük ezeket hálózatnak, klaszternek vagy halmaznak) sok térségben volt már a gazdaságfejlesztési és térségfejlesztési értelemben vett siker egyik jelentős tényezője, s egyben a közgazdasági kutatások örökzöld témája a „Thünen-modell” (1826) megfogalmazása óta. A regionális klaszterek kutatóit többnyire zavarba hozza, hogy ezek mennyire különbözőek lehetnek: Feser (et al. 2001) szerint például a klaszterek tartozhatnak egy vagy több régióba, és egymástól egészen eltérő elvek alapján (pl.: közös beszállítói, vagy munkaerő-piaci vagy innovációs bázis alapján) szerveződhetnek. Letenyei (2002) hangsúlyozza, hogy a térségi gazdasági hálózatokon belüli konfliktusok, sőt, érdekellentétek

sem változtatnak a hálózat jellegén, azaz a klaszter a tagjai akaratától függetlenül is működhet.

A klaszterekkel mint térségfejlesztési eszközökkel 2000 körül kezdett el magasabb szinten foglalkozni az EU-bizottság, majd 2002-ben jelent meg az EU DG Enterprise szakértői jelentése. Ez a jelentés ugyan (szándékosan) adós maradt a definícióval, ám leírja csoportjaikat, típusait: eszerint a klaszterek olyan egymástól kölcsönösen függő vállalatok és kapcsolódó intézmények csoportjai, amelyek lehetnek együttműködők és/vagy versenyzők, melyek földrajzilag egy vagy több régióban koncentrálnak, melyek meghatározott területre/ágazatra koncentrálnak, közös technológiák és képességek kötik őket össze, és amelyek lehetnek tudományos alapúak (*science based*) vagy hagyományosak (*traditional*).

A klaszterek jelentőségét több uniós stratégiai dokumentum is a tagállamok figyelmébe ajánlotta, elsőként a Bolognai Charta (2000). A klaszterek mellett a korszerű térségi gazdaságfejlesztés a tudásközpontok létrehozására, kiemelkedésének támogatására összpontosít. A tudásközpont szerepét a felsőfokú oktatási, kutatási intézményekkel, szolgáltatással rendelkező nagy- és középvárosok látják el.

A Lipcsei Charta (2007) kiemelte, hogy a városok a gazdaság- és térségfejlesztés alapvető egységei.

Részben az uniós ajánlások hatására, az ezredforduló táján Franciaországban is a regionális klaszterek váltak a térségfejlesztés fő célcsoportjává. Jelentős állami segédlettel és anyagi ráfordítással több francia városban ún. versenyképességi pólusok (*Pôle de compétitivité*) jöttek létre. (Az angolszász *cluster* kifejezést Franciaországban ritkán használják.) A pólusok jogilag gyengén megfogalmazott (többnyire egyesületi formában működő) szövetségek, a munkájukat közalkalmazott, ún. pólus-animátor segíti. A pólusok tagjai a térségi, helyi vállalkozások, oktatási, szakképző, szolgáltató intézmények. Tevékenységüket támogatják az adott klaszter/pólus tevékenységéhez kapcsolódó szakmai szervezetek és a települési, térségi önkormányzatok. A pólusok saját fejlesztési stratégiával rendelkeznek. A pólusok céljaira szánt állami gazdaságfejlesztési források felhasználásáról a pólusok maguk döntenek, majd pályázati úton jutnak forráshoz.

A gyakorlatban majd minden városban (közép- és nagyvárosokban egyaránt) erős törekvés indult a klaszterek kialakítására. Például, egy közepes város ún. Babapólusként fogalmazta meg önmagát, ennek megfelelően a helyi, jelentős hagyományokkal bíró babakozmetikai, bababútor- és játékgyártó cégek összefogtak termékeik nemzetközi, közös logó alatt történő értékesítésének fejlesztése, valamint a helyi oktató-, kutató- tervező-, minőségbiztosító intézményekkel együttműködve színvonaluk emelése érdekében. Ezt a törekvést segíti a helyi egyetem a maga K+F hátterével, a város pedig a megfelelő infrastrukturális fejlesztésekkel. Egy másik sikeres példa a francia kölnisüveg-gyártás központja, itt az egyetemi háttér, a megfelelő tudásbázis kialakításával a térség nemzetközi rangú klaszterré vált.

Magyarországon elsősorban a francia modell vált irányadóvá 2006-ban, a hazai Pólus program indításánál. A francia modell érvényesülésében szerepe volt az NFÜ francia szakértőjének, *François-Xavier Levelnek*, az *Europa Intercluster* NGO elnökének.

A magyarországi ún. Pólus program

Magyarországon több egyedi próbálkozás volt térségi klaszterek létrehozására/támogatására, országos kezdeményezések is indultak, például 2001-ben a Széchenyi Terv korábbi Regionális Gazdaságfejlesztési Programjának RE-1-es pályázata térségi klaszterek létrehozását célozta, és ennek kapcsán egy klaszter-definíciót is alkotott.

A 2006-ban megalkotott Regionális Fejlesztési Stratégia (az Új Magyarország Fejlesztési Terv egy kiegészítő dokumentuma) a hazai településeket fejlesztési szempontból három csoportba sorolta, úgymint vidéki kistelepülések, közepes és nagyvárosok. A nagyvárosok (egyetemi városaink) térségi szerepkörének újrafogalmazása kapcsán merült fel újra a klaszterek fogalma: a kormányzati cél európai jelentőségű versenyképességi pólusok létrehozása volt, a nagyvárosi önkormányzatok, az egyetemek és a helyi vállalkozói/vállalati szféra részvételével.

A Pólus program előkészítése 2006-ban vontatottan haladt. Hiányzott a kormányzati elképzelések gyors és határozott

kommunikációja, ami miatt az érintettek mind a maguk számára kedvezőnek ítélték meg a fejlesztési célokat és a szóba jövő forrásokat. Egyszerűen fogalmazva: a nagyvárosok önkormányzatai, félreértve a miniszterelnök nyilatkozatait, úgy értelmezték, hogy alapvetően városfejlesztési célokra, elkülönítetten, óriási összegeket kaphatnak; ennek megfelelően több tízmilliárdos városrehabilitációs és infrastruktúra-fejlesztési elképzelések kidolgozásához fogtak. Az egyetemek szintén azt hallották ki a különböző tájékoztatókból, hogy az egyetemek fejlesztésére költhetnek jelentős forrásokat, és szintén önálló nagyprojekt-ötleteket fogalmaztak meg. Bár lassan egy év telt el egyeztetésekkel az NFÜ által vezetett pólus-megbeszéléseken, a városok és az egyetemek álláspontja nem közeledett, a helyi vállalkozások pedig (amelyek nem vettek részt a megbeszéléseken) egyáltalán nem tudtak bekapcsolódni a folyamatba és érvényesíteni az elképzeléseiket.

Közben új fordulatot vett a pólusok kialakítása. A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium 2007-ben kidolgozta a pályázati feltételrendszer első változatát, amiből nyilvánvalóvá vált, hogy a Pólus munkatervének értékelése során sokkal inkább egy versenyképesség-fejlesztő, GOP-os szemlélet uralkodik, mint egy egyetemi vagy városfejlesztési megközelítés. Ennek ellenére a vállalkozások bevonása csak vontatottan indult meg: a városok és az egyetemek nehezen mondtak le a már kialakított projekt-elképzeléseikről, és ráadásul hiányzott a partnerség a magánszférával. Az elkészült Pólus fejlesztési stratégiákban az egyetemek és a városok által javasolt célok domináltak, ami kevésbé felelt meg a klaszterekkel (pólusokkal) kapcsolatos kormányzati elvárásoknak. A köz- és magánszféra közötti kapcsolatok hiánya, illetve az erőforrások miatti kölcsönös féltékenység miatt a „pólusok” kevésbé sikeresen tudták venni a következő akadályt: a pályázati források becsatornázását.

Esettanulmányok a pólusfejlesztési források becsatornázásáról: szegedi, debreceni és budapesti tapasztalataim

Debrecenben az egyetem megbízásából több pólusprojekt megvalósíthatósági tanulmányát készítettük el. A projektek célja a forrásmaximalizálás volt, hiányzott a várossal való együttműködés szándéka. Nem tudtuk feloldani ezt az ellentmondást: nagyon

egyszerűen fogalmazva, az egyetem egy vagy több új egyetemi kutató-, oktatóközpont, a város pedig a saját céljait szolgáló infrastruktúra kiépítésében volt érdekelt. A magánszféra alig jelent meg az elképzelt partnerek között.

A szegedi Pólus programba a HBH Euroconsulting akkor kapott meghívást, amikor már készen állt a fejlesztési stratégia, sőt, elvileg a tervezett pályázatok alapja, a megvalósíthatósági tanulmányok is; a mi szerepünk ennek monitoringja volt. Megbízónk nem a város, hanem az egyetem volt. A projektötletek önmagukban érdekesek, de kidolgozatlanok, és a klaszterek (pólusok) tartalmával ellentétesek voltak. Például: szerettek volna egy alternatív energiával működő erőmű-beruházást létrehozni, az energiát a város használta volna, a fejlesztéshez az egyetem egy szabadalmát ajánlotta felhasználásra és ehhez kerestek beruházót. Úgy láttuk, hogy ez a kapcsolat kicsit erőltetett: bár látszik, hogy az egyetemnek van ilyen téren tudásbázisa, a klaszterek esetében a viszony inkább fordított, a helyi cégek tevékenységéből kell kiindulni, és ehhez nyújtja az egyetem a saját K+F, marketing, szervezéstechnikai stb. segítségét. A projektek közül egyiket sem tartottuk adott állapotában pályázatképesnek. A költséghatékonyság, fenntarthatóság szempontját egyik sem elégítette ki, a pályázati kiírásoknak, különösen a magántőke-bevonás szempontjának nem feleltek meg.

Ugyanakkor a Szegeden, illetve a Dél-Alföldön működő szervezetek egyre inkább kezdik felismerni a hálózatosodás fontosságát, mely részben kétségkívül a támogatáspolitikai klaszterek irányába történő eltolódásának köszönhető. 2007-ben jött létre a Szoftveripari Innovációs Pólus Klaszter is, amely a Szegedi Tudományegyetem Informatikai Tanszékcsoportja, 16 vállalkozás, valamint két megyei kereskedelmi és iparkamara összefogásával szervezettebb keretekbe helyezte és kibővítette a szoftveripar területén a régióban már régóta jelen levő együttműködések. A Klaszter célja, hogy az egyetemi képzés fejlesztésével, valamint a szoftveripart reprezentáló kis- és középvállalkozások erőforrásainak, kompetenciáinak hatékony és tudatos felhasználásával hozzájáruljon, hogy a város felkerüljön a szoftverfejlesztés nemzetközi térképére. A Klaszter működését alapvetően az informatika egyes nagy innovációs tartalommal bíró részterületei mentén szerveződő, a tagok

kompetenciáira épülő platformokban folytatja (szoftverminőség, beágyazott és mobil rendszerek, egészségügyi alkalmazások stb.).

Budapesten a fővárosi önkormányzat és több egyetem együttműködése alapján három pólus formálódott:

IT-pólus (a Műegyetem tudásbázisára alapozva)

MediPólus (a SOTE és a Corvinus Egyetem élelmiszerbiztonsággal foglalkozó szakemberei)

ÖkoPólus (az ELTE és a gödöllői Szent István Egyetem részvételével)

Az MTA RKK által készített stratégia nem volt koherens: az egyetemek elképzelései rányomták a bélyegüket az elkészült szakmai anyagra. Ennek ellenére több jó elképzelés, projektjavaslat született, elsősorban azért, mert az egyetemek és a magánszféra együttműködésének már voltak előzményei, elsősorban a RET-ek (Regionális Egyetemi Tudásközpontok) és a KKK-k (Kooperációs Kutatóközpont) intézményi keretein belül. 11 megvalósíthatósági tanulmányt készítettünk az egyetemi projektötletek alapján, közülük a város vezetése, ajánlásunkra, hármat javasolt folytatásra, pályázatkészítésre, támogatásra.

2008-ban több olyan forrás is megnyílt, amelyen pólusok is részt vehettek:

GOP klaszter-pályázat

TIOP Agora-pályázatok (ezen belül elkülönített keret áll a pólusok rendelkezésére)

Innovációs inkubátorház létrehozását célzó pályázat (szintén elkülönített kerettel a pólusok részére; a pályázat keretében a pólusok nagyon jelentős, 1-5 mrd Ft forrást igényelhetnek)

Ez utóbbi forrásra jelen sorok írásáig (2008. szeptember) alig nyújtottak be pályázatot. A közép-magyarországi régióban egy sikertörténetet ismerünk, az általunk fejlesztett projektek közül, a továbbiakban röviden ennek a körülményeit mutatom be.

A SOTE egyik KKK-jában egyedi génterápiai kutatással foglalkoznak. Az erre a kutatásra alapozó inkubátorház/innovációközpont-fejlesztési elképzelés

megvalósításához megnyertek egy jelentős ingatlanfejlesztő céget, amely átvállalja a pályázatban előírt építési-fejlesztési költségek többségét. Így az EU-s források eszköz- és kutatásfejlesztésre fordíthatók. Az innovációs központ a magántőke és egy K+F+I kisvállalkozás, valamint az egyetem együttműködésében jön létre. Ez a példa azonban egyedi, és bár sikertörténetet ígér, az eredeti tudáspólus/klaszter-célkitűzéshez kevés köze van. A gyenge KKV-szektor, a felsőoktatási reform elmaradása, az együttműködési kultúra hiánya egyelőre akadályozza a pólusok/klaszterek fejlődését.

IV. Integrált városfejlesztés Romániában (Szabó Melánia)

Romániában a városfejlesztés során ötvözték az integrált városfejlesztés németországi és az európai pólusok francia eredetű fejlesztési elképzeléseit. A kétfajta síkon futó fejlesztési elképzelések egy támogatási programba való összemosása nem kis bonyodalmat okoz Romániában. A romániai Regionális Operatív Program (*Programul Operațional Regional*) stratégiai célja a gazdasági-szociális és környezeti fenntartható fejlődés támogatása. Ennek részeként kiemelt cél a régiók közötti területi egyensúly megőrzése, továbbá, figyelembe véve a térségek sajátosságait, valamint hangsúlyt fektetve a növekedési pólusok (*poli de creștere*) támogatására, a program célja a térségek közötti együttműködési hálózat megteremtésével az összehangolt fejlődési lehetőségek maximális kiaknázása.

A társadalmi és gazdasági területen adódó problémák fejlesztési szükségleteket eredményeznek, amelyek nemcsak az adott város működését nehezítik meg, hanem a város teljes vonzáskörzetére is kihatással vannak. A romániai Regionális Operatív Program felismerte ezt a hatásmechanizmust, és egy támogatási programot indított el a 2007–2013 közötti időszakban az ország régiói közötti egyensúly megőrzése érdekében. A támogatási programban megfogalmazott célkitűzések gyökereit megtaláljuk a Nemzeti Stratégia a Régiók Fejlődéséért (*Strategia Națională pentru Dezvoltarea Regională*) c. dokumentumban, a Nemzeti Stratégiai Referencia-Keretdokumentumban (*Cadrul Strategic Național De Referință*) és a

Közösségi Stratégiai Irányvonalak (*Orientările Strategice Comunitare*) c. dokumentumban.

Az országban háromféle fejlesztési pólust különböztettek meg:

A régiók közötti területi egyensúly elérése érdekében első lépésként régiókon belüli *növekedési pólusokat* (*poli de creștere*) jelöltek ki. Az így kiválasztott nagy urbanisztikai központok a régiók fejlődésében több szempontból is meghatározó szerepet töltenek be. A növekedési pólus városainak kiválasztása egy több szempontú, kvantitatív és kvalitatív módszereket tartalmazó elemzés segítségével történt. A kiválasztott városok tulajdonképpen európai szintű városok, mint Brassó, Kolozsvár, Temesvár, Ploiesti, Iasi, Konstanca, Craiova. A Regionális Operatív Program keretében ezen pólusok fejlődésére 50% támogatást ítélt meg a román kormány a Régiók Fejlődésért Európai Alap (*Fondul European de Dezvoltare Regionala*) támogatási összegéből.

Másodikként *térségi fejlődési pólusokat* (*poli (regionali) de dezvoltare*) jelöltek ki. Ezek közé azok a nagyvárosok tartoznak, amelyek szintén meghatározó szerepet töltenek be a régiók fejlődésében, általában megyeszékhelyek, vagy elsőrangú municípiumok (nagyvárosok). A program célja szerint egyfajta összekötő szerepet kell betölteniük a növekedési pólusoknak a régió többi területei között a folyamatos és fenntartható fejlődés érdekében. A kijelölt 13 nagyvárosnak a támogatással olyan célokat kell elérnie, amelyek elősegítik az urbanisztikai központokban élő lakosság dekoncentrációját, létrehozva olyan területi struktúrákat, amelyek segítik az egyensúlyozott gazdasági fejlődést, ezáltal enyhítve a munkaerő urbanisztikai központokba való vándorlását. Ezek a városok a Regionális Operatív Program támogatási tengelyében elkülönített összeg 20%-ára tarthatnak igényt.

Harmadikként *helyi fejlődési pólusokról* (*poli [locali] de dezvoltare*) beszélhetünk. Ide tartoznak azok a városok, amelyeknek a lakossága magasabb, mint 10.000 fő. A támogatási program célja a dinamikus fejlődés elérése ezekben a városokban.

A dinamikus és fenntartható városfejlődés célja a városrehabilitáció, a szolgáltatásháló bővítése, az üzleti és a vállalkozói szféra támogatása

új munkahelyek létesítése céljából, melynek révén a városokban növekedhet az életszínvonal. E komplex cél megvalósíthatósága érdekében született meg az Integrált Városfejlesztési Terv (IVT) (*Planuri integrate de dezvoltare urbană*) gondolata. Az Integrált Városfejlesztési Terv, IVT gyakorlatilag a magyarországi IVS-nek feleltethető meg.

Az Integrált Városfejlesztési Terv egy komplex és átfogó képet megjelenítő stratégiai dokumentum, amelynek elkészítésével körvonalazódnak a városok fejlesztési irányai. Az integrált városfejlesztés több területen történik konkrét akcióterületek kijelölésével, a gazdasági, szociális és környezeti erőforrások és fejlesztési szükségletek megjelenítésével.

A városfejlesztési programban való részvétel előfeltétele a növekedési és a fejlődési pólusok számára is az Integrált Városfejlesztési Tervek elkészítése.

A három várostípusnak eltérő tervezési dokumentumokkal kell rendelkeznie.

A növekedési pólusok Integrált Városfejlesztési Tervének tartalmaznia kell a város és annak teljes vonzáskörzetét átfogó fejlődési irányvonalakat, a szektorális és a térségi politikák kooperációs módozatainak figyelembevételével (mint pl. gazdasági, szociális, környezeti, szállítás stb.). A fenntartható fejlődés megvalósítása érdekében egyéni pályázati terveket készítenek az egyes szektorok fejlődését illetően. Ezeknek a terveknek minden területre ki kell térniük és támogatásukat a Szektorális Operatív Programokon (*Programe Operaționale Sectoriale*) belül kiírt pályázati programok forrásaiból finanszírozzák, illetve a Regionális Operatív Program első tengelyének 50% támogatásával is rendelkeznek.

A fejlődési pólusok Integrált Városfejlesztési Terve egy kisebb méretű tervezési dokumentum, amely részletes fejlesztési irányvonalainak kidolgozásában az adott város kijelölt akcióterületére (*zona de acțiune urbană*) korlátozódik. Amennyiben az egyéni pályázat finanszírozást nyer, ezen stratégiai tervek költsége a Regionális Operatív Program 1. prioritás 1. tengelyének pályázati forrásaiból nyer finanszírozást.

Az integrált városfejlesztés alapvetően három nagy területen folytatható; az egyéni pályázati terveknek ezen területek fejlesztésére kell összpontosítaniuk:

- városrehabilitáció és a városi szolgáltatásháló javítása, beleértve a városi közlekedést
- a városi közszolgáltatási infrastruktúra (*infrastructura publica urbana*)
- a lakosság közlekedése és mobilitása
- nemzeti, közösségi, háborús örökség, kulturális infrastruktúra
- a vállalkozói környezet fenntartható fejlődése
- a szociális infrastruktúra felújítása (beleértve a szociális lakásokat és a szociális szolgáltatásháló bővítését is)

Az Integrált Városfejlesztési Terv (IVT, Magyarországon IVS) fejezetei

Az integrált városfejlesztéshez nyújtott kézikönyv bemutatja, hogy mit kell tartalmaznia az Integrált Városfejlesztési Tervnek. Az összeállítandó dokumentumok tartalma aszerint különbözik, hogy az adott város milyen pólusnak lett kinevezve. Az Integrált Városfejlesztési Tervek felépítését tekintve a fejezetek felosztása megegyező, kivétel a növekedési pólusok, amely dokumentumának néhány fejezete részletesebb kidolgozást követel meg.

A tervek elkészítéséhez a kézikönyvben megadott tartalmi vázlat részletes követelményeinek kifejtése csak zárójeles formában történt meg. Az IVT-nek alapvetően a következő fejezeteket kell tartalmaznia.

A város általános jellemzése (az urbanisztikai központ és vonzáskörzete aktuális helyzetének jellemzése): a növekedési pólusok esetében ebben a fejezetben kerül sor a pólus vonzáskörzetének beazonosítására és az ide tartozó területek bemutatására. A következő fejezetekben minden pólus esetében sor kerül a városi akcióterület beazonosítására és annak bemutatására. A fejezetnek alapvetően egy általános elemzéssel is rendelkeznie kell; demográfiai, szociális és gazdasági mutatók felhasználásával. Az alfejezetekben bemutatásra

kerülnek az adott térség gazdasági jellemzői, megközelíthetősége, a közszolgáltatás-háló felmérésével kitérve a felsőoktatás és kutatás tevékenységeinek bemutatására. Mindezek mellett egy helyzetelemzés elvégzésével bemutatásra kerülnek a térség potenciális fejlődési lehetőségei, illetve beazonosításra kerülnek a fejlesztési szükségletek. A város (növekedési pólus) fejlesztési stratégiája: azon fejezete az Integrált Városfejlesztési Tervnek, amely szintén pólusonként különbözik. A növekedési pólusoké, ellentétben a térségi és a fejlődési pólusokéval, tartalmaz egy hosszabb távú stratégiai látásmódra utaló részt, illetve a fejlesztési célok és prioritások konkrét finanszírozási programokban való megvalósításának elképzelését. A kisebb pólusoknak ebben a részben szorítkozniuk kell a fejlesztési célok és prioritások bemutatására.

Az akcióterv: ez a fejezet, amelynek minden pólus esetében szorítkozni kell a projektlistára, a projektek megvalósítására, az ezeket lebonyolító minőséget biztosító munkacsoportok bemutatására és az elképzelt programok lebonyolítására. Rövid és átlátható módon kell tükröződnie az ebben a részben ismertetett fontos fejlesztési irányvonalaknak és az ezeket bemutató finanszírozási lehetőségeknek. Társadalmasítás: az IVT azon fejezete, amely szintén különbözik a növekedési pólusok esetében. A társadalmasításnak harmadik lépésként kell megtörténnie a dokumentum készítése során, a partnerkapcsolatok bemutatásával és minden a társadalmasításhoz szükséges módszer felhasználásával, míg a kisebb pólusok esetében a társadalmasítás részét egyszerű lakossági fórumok szervezésével és esetlegesen a média bevonásával képzelték el.

IVT-módszertan

Az IVT módszertanára igen kevés utalást találunk a kézikönyvben, ezt illetően nagyon nagy szabadságot ad. Természetesen megvannak a szakmai eszközök, amelyekkel a társadalomkutatók az egyes részek kidolgozását végzik. A városok általános elemzésénél a különböző mutatók felhasználásához adatgyűjtésre van szükség, amelyet maguk az önkormányzatok kell elvégezzenek. Ennek érdekében szoros kapcsolattartás szükséges az adatokat szolgáltató intézményekkel. Az adatgyűjtés folyamatában a területi statisztikai hivatalok azok, amelyek a legtöbb segítséget tudják nyújtani, ennek kapcsán a

problémát a legtöbb esetben az a tényező okozza, hogy nem állnak rendelkezésre olyan aktualizált adatok, amelyek a vizsgálat e szakaszát egészítik ki. Más módszerek felhasználására van szükség, amely természetesen idővesztéssel is járhat: ebben a helyzetben a város különböző virilis személyeinek a megkérdezésével gyűjthetők be az alapvető adatok. Az IVT egyik fontos alkotóeleme a társadalmasítás, amely azonban a terv kidolgozásának utolsó fázisában bonyolódik; ezt a módszert azonban a terv készítésének teljes folyamatában ajánlatos alkalmazni annak érdekében, hogy felmérésre kerüljenek a különböző társadalmi szereplők igényei a fejlesztéseket illetően. Segítséget nyújthat akár partnerkapcsolatok felkutatásához és kialakításához. A véglegesen kialakult tervnek természetesen tartalmaznia kell minden társadalmi réteg javaslatait a város fejlesztésére vonatkozóan, ezért a terveket készítőknak szorosan együtt kell működniük minden olyan intézménnyel, amely jelentőséggel bír a város életét illetően.

V. A magyar és a román IVS/IVT összehasonlítása

Az integrált városfejlesztés az európai unió összes tagállamát érinti, minden európai városnak lehetősége nyílt élni ezzel a támogatással, amelynek legfőbb célja a területi egyensúly megőrzése érdekében elgondolt fejlesztések koncentrált megvalósítása.

Hasonlóságok

A két országban zajló integrált városfejlesztés hasonló módon történt abból a szempontból, hogy magának a fejlesztésnek a megvalósítását kötelezően megelőzte egy stratégiai tervezés. A stratégiai tervezés eredményeképpen létrejött egy dokumentum, amelynek tartalma már kevésbé nevezhető megegyezőnek, de strukturális felépítésében hasonlít. A tervezési dokumentumok egyaránt hangsúlyt fektetnek a társadalmi szereplők közötti kapcsolatok vizsgálatára, azok ápolására és arra, hogy ennek eredményeképpen szülessenek meg azok a fejlesztési javaslatok, amelyek hozzájárulnak a területi egyensúly megőrzéséhez, a gazdaság fellendítéséhez. Ezek fontos elemei az Integrált Városfejlesztési Terveknek (stratégiáknak) azért, hogy a

majd megvalósítandó tevékenységek a város minden társadalmi szereplőjére nézve egyaránt segítséget nyújtsanak. A fejlesztési programok ugyanabban az európai uniós támogatási programban kerültek meghirdetésre.

Különbségek

Mivel Magyarország korábban csatlakozott az Európai Unióhoz, itt a támogatási program már egy előrehaladottabb fázisban található. A támogatási programban való részvételhez szükséges dokumentum Romániában várhatóan egyelőre csak ajánlás marad, az elkészítésére a települések haladékat kapnak – Magyarországon már 2008-ban a pályázatok kötelező melléklete volt.

Romániában valamennyi településméretnél erősen javasolt a gazdasági klaszterek kialakítása, illetve ezek integrálása a város egyéb elképzelései közé. Egyszerűen fogalmazva: egy kisváros akkor támogatható, ha a projektjavaslatai a következő három prioritás közül legalább kettőt érintenek: gazdaságfejlesztés, szociális és városrehabilitáció. Ez jelentős nyomást helyez a településekre; például hogy városfejlesztési elképzeléseiket a gazdaságfejlesztéssel kössék össze. Magyarországon ez nincs így: a K+F, oktatási és gazdasági profilú klaszterek (pólusok) kialakítására elsősorban a nagyvárosok szerezhettek támogatást az ún. Pólus programban, a kisvárosok esetében azonban nem kimondott cél a gazdaságfejlesztés és a városfejlesztés, szociálpolitika integrálása, sőt, ezek eltérő ágazati finanszírozása megnehezíti azt.

Az IVS és IVT az egyes országokban már nevében is különbözik. Magyarországon „stratégiának” (strategie) nevezik – a stratégia már eleve egy részletesebb kidolgozást igényel és tartalmazza magát a tervet; Romániában „tervnek”(plan) nevezik – a tervek azok, amelyek a lényegre szorítkoznak és könnyen átláthatóak, de természetesen az egyik nem zárja ki a másikat: mindkettő alkalmas a társadalmi vizsgálatra.

Ahogy a magyarországi, ugyanúgy a romániai fejlesztési program célja is a szociális szolgáltatások bővítése, a társadalmi kirekesztődés csökkentése, azonban Magyarországon ennek már a stratégiai tervezésben is konkrét alapokkal kell rendelkeznie, mint pl.

az antiszegregációs terv készítése, míg Romániában ennek illusztrálása megmarad az általános jellemzés szintjén.

Alapjában véve a romániai támogatási program nagyobb hangsúlyt fektet a műszaki megvalósíthatóságra, azaz a konkrét projektjavaslatok átlátható formában való illusztrálására.

Maga az akcióterületi terv Magyarországon egy különálló fejezet, és egy városnak lehet több akcióterülete is (maximum 10 darab), ellentétben a romániai akcióterülettel, amely egyetlen, földrajzilag körülhatárolható egység – ez azonban lehet akár maga a város is. Az akcióterületi egységnek Romániában urbánus és belterületnek kell lennie, amely már eleve szűkíti a városok akcióterületre kijelölhető részeit.

Irodalom

Feser, Edward J., Kyojun Koo, Henry C. Renski, Stewart H. Sweeney 2001: Incorporating Spatial Analysis in Applied Industry Cluster Studies. In: Economic Development Quarterly 2001 march

Futó Péter, Lányi Pál és Soltész Anikó 2005: A regionális klaszterek definíciója az Európai Unióban, Magyarországon és a nemzetközi szakirodalomban. In: Letenyey László (szerk.): Településkutatás, I. kötet 199-201. Budapest: Ráció Kiadó

Guvernul României 2005 decembrie „Planul Național de Dezvoltare 2007-2013”,

Guvernul României 2006 aprilie „Cadrul Strategic Național de Referință 2007-2013”

„Documentul Cadru de Implementare a Programului Operațional Regional 2007-2013”, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor – Autoritatea de Management pentru Programul Operațional Regional. 2007 august București

„Programul Operațional Regional 2007-2013 ”, Guvernul României - Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor 2007 iunie București

„Programul Operațional Regional 2007-2013, Axa prioritară 1 – Sprijinirea dezvoltării durabile a orașelor – poli urbani de creștere, Domeniul de intervenție 1.1 – Planuri integrate de dezvoltare urbană – Ghidul Solicitantului, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și

Locuințelor – Autoritatea de Management pentru Programul Operațional Regional. 2008 mai

Lipcsei Charta. Forrás: www.vati.hu

Letenyei László 2002: Helyhez kötött kapcsolatok. In: Közgazdasági Szemle XLIX évf. 2002 október (480-497)

Városrehabilitáció 2007-2013-ban. Kézikönyv a városok számára. ÖTM, 2007

Busche, Ernst A., Hamm, Oliver G., Schmal, Peter Cachola, Voigt, Wolfgang 2007(eds.): NeuBauLand 1990-2007. Architektur und Stadtumbau in den neuen Bundesländern. LVD GmbH, Berlin